

NEXUS LINGUARUM

KÖSZÖNTŐ KÖTET A 80 ÉVES
NYOMÁRKAY ISTVÁN AKADÉMIKUS
TISZTELETÉRE

Szerkesztette
Lukács István

ELTE BTK
SZLÁV ÉS BALTI FILOLÓGIAI INTÉZET
SZLÁV FILOLÓGIAI TANSZÉK
BUDAPEST, 2017

SZAKMAI LEKTOROK
Bańczerowski Janusz
Jászay László

MŰSZAKI SZERKESZTŐ ÉS TÖRDELŐ
Janiec-Nyitrai Agnieszka

© szerzők
© ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék

Kiadja az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék
Felelős kiadó a Szláv Filológiai Tanszék vezetője
Sorozatszerkesztő: Lukács István
A borítót tervezte: Sellyei Tamás Ottó
Nyomdai kivitelezés: Robinco Kft.
ISSN 1789-3976
ISBN 978-963-284-859-4

TARTALOM

Bañcerowski Janusz	
Nyomárkay István akadémikus nyolcvan éves.....	9
Bajzek Lukač Marija	
Slovenska zemljepisna lastna imena na Gornjem	
Seniku in v Porabju.....	15
Bañcerowski Janusz	
Néhány gondolat a nyelvhasználat alapegységéről...	25
Császári Éva	
A szlovák szótárirodalom legújabb mérföldköve.	
Az első szlovák etimológiai szótár.....	43
Дудащ Мария	
Гневът в унгарската и българската фразеология...	51
Dudás Előd	
Kaj-horvát anyag Maks Pleteršnik szlovén–német	
szótárában.....	61
Dziewońska-Kiss Dorota	
Człowiek człowiekowi wilkiem – obraz wilka w języku	
polskim (w świetle związków frazeologicznych	
i przysłów).....	71
Федосов Олег	
Как достигъ <i>совершенство</i> ?.....	81
Gyivicsán (Divičanová) Anna	
Rozmýšľanie o slovenskom národnom hnutí,	
o jazyku, o kultúre	
(Štefan Leška, Karol Straka, Ľudovít Haan).....	93
Gyöngyösi Mária	
A „törpe” Alekszandr Blok mitopoétikájában	
(Alakváltozatok és forrásaik).....	101
Imrichová Mária	
Slovenská právnická terminológia	
a problematika polysémie termínov.....	115
Jakovljević Dragan	
Književnost, novi mediji i postčitalačka generacija...	125

Janiec-Nyitrai Agnieszka	
Narošle postpamięci. Na marginesie węgierskiej trylogii Krzysztofa Vargi <i>Gulasz z turula, Czardasz z mangalicą i Langosz w jurcie</i>	135
Janurik Szabolcs	
Angol mintára keletkezett tükörszavak a magyarban és az oroszban.....	147
Ясаи Ласло	
Средства грамматики и картина мира в русском языке.....	161
Kiss Szemán Róbert	
A katolikus irodalom mint újkori kulturális képződmény sajátosságai.....	173
Kroó Katalin	
Az irodalmi szövegben rejlő <i>megszólítás</i> szemiotikai alakzatáról.....	183
Лявинец-Угрин Марианна	
Современная лексикография русинского языка..	195
Лебович Виктория	
К вопросу литературной ономастики у И. Нечуя-Левицкого.....	207
Lukács István	
A horvát <i>Sibila</i>	219
Menyhárt Krisztina	
„Zöldségeket beszél”. A zöldségek a magyar és a bolgár közmondásokban.....	231
Михайлов Камен	
Via Danubius.....	243
Milosevits Péter	
Jovan Dučić versei Babits Mihály fordításában.....	255
Nagy István	
Íráspoétika, írásethosz. Marina Cvetajeváról.....	271
Палоши Ильдико	
Мультисубъектность как семантическая категория в русском языке.....	283

Pátrovics Péter	Aspektualität – Temporalität – Kasus – Referentialität und Wortstellung im Deutschen und in den slawischen Sprachen. Mutmaßliche Zusammenhänge.....	297
Pavičić Mladen	Ivan Prijatelj <i>A szlovének irodalma</i> című irodalomtörténeti áttekintéséről.....	307
Péter Mihály	Két költő a szerelem másodvirágzásától (Puskin és Tyutcssev).....	317
Ráduly Zsuzsanna	Eponimák a lengyel és a magyar egyházi terminológiában.....	323
Sárköziné Vandan Enhzaya	<i>Вдрузе Достоевского в монгольском переводе романа «Братья Карамазовы»</i>	335
Urkom Aleksander	Učenje stranog jezika u digitalnom dobu.....	343
Várnai Dorota	Renesans w Polsce i na Węgrzech.....	353
Vig István	Prebacivanje kodova u djelu „Az török áfium ellen való orvosság” (‘Lijek protiv turskoga opijuma’) Nikole Zrinskog.....	365
Zoltán András	Régi keleti szláv jövevényszavaink kérdéséhez.....	377
Zsilák Mária	A budai Egyetemi nyomda szlovák kiadványainak nyelvváltozatai az egységes modern irodalmi nyelv kialakulása tükrében.....	385

SLOVENSKA ZEMLJEPISNA LASTNA IMENA NA GORNJEM SENIKU IN V PORABJU

Marija Bajzek Lukač

Lastna imena (osebna in zemljepisna) v vsakem jeziku predstavljajo staro plast jezika in skrivajo številne zanimivosti za raziskovalce, še zlasti za etimologe. To velja tudi za porabsko narečje, ki se je razvijalo na stičišču več jezikov ter kultur, in je prav zaradi tega toliko bolj zanimivo, od raziskovalcev pa zahteva poznavanje razvoja teh jezikov in kultur. Za Prekmurje in Porabje ne moremo reči, da sta onomastično in toponomastično dobro obdelana. Drugi kraji, še zlasti zamejski, so obdelani v priročnikih, tržaško področje je predstavljeno v *Krajevnem leksikonu Slovencev v Italiji*, ki je leta 1990 izšel v Trstu, goriško pa v *Krajevnem leksikonu Slovencev v Italiji*, ki je bil objavljen leta 1995 v Gorici. V knjigi Pavleta Merkùja *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu* so zbrani Merkùjevi onomastični prispevki o zemljepisnih imenih na Tržaškem, Goriškem, Benečiji, Matej Šekli pa v svoji monografiji *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici* predstavlja onomastično bogastvo nadiškega slovenskega narečja in vplive intenzivnega stika s sosednjim romanskim življenjem. Slovenska krajevna imena na Koroškem v Avstriji pa so predstavljena v Zdovčevem delu *Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem*, objavljenem leta 1993 (druga izdaja Ljubljana, 2010) na Dunaju. Slovenski vzhod pa je predstavljen v knjigi Ivana Zelka *Prekmurje do leta 1500*, v kateri je navedel vsa prekmurska krajevna imena, tudi tista, ki so že izginila. Žal, v njej niso navedeni porabski toponimi. V seznamu krajevnih imen pod *Dobra, pokrajina-zemljišče* našteva le naselja, ki so v listini iz leta 1387 navedena kot kraji, ki so spadali v upravo gradu Dobra. (ZELKO 1982: 29) Milko Kos v svoji študiji navaja, da je v Porabju 9 krajev na -ci, omenja pa le Ritkarovce. (KOS 1968: 256) Nekatera porabska in prekmurska krajevna imena najdemo tudi v Snojevem *Etimološkem slovarju slovenskih zemljepisnih imen*.

Lastna imena (zemljepisna, imena bitij, stvarna imena) imajo diferenciacijsko funkcijo, kakršne občna imena nima, med poimenovanjem in njegovim predmetom pa zagotavljajo identifikacijsko razmerje. Ponavljanje istega imena na različnih mikroprostorih pa ne pomeni referenčno razmerje eno poimenovanje : en denotat, ampak ponavljanje enake motivacije z enakimi jezikovnimi sredstvi. (ŠEKLI 2008: 12) Poimenovanja krajev, zemljišč, ulic, potokov, hiš in drugih predmetov skrivajo psihološko motivacijo. Torej ne gre zgolj za identifikacijo, ampak je vsako ime povezano tudi s subjektivnim momentom, ki ga največkrat ni mogoče racionalno opisati. Ne le vsak posameznik, ampak tudi vsaka jezikovna skupnost, družba skupaj imata drugačen odnos do posameznih imen, saj ima vsaka drugačne navade, tradicije, predsodke do imen in do njihove uporabe. Ob uporabi jezika je uporaba imen, lastnih imen prirojena lastnost človeške narave, prastar nagon. Človek stvari poimenuje, ko jih identificira z glasovi, ti glasovi so ime, ki postane del denotata, mu ne pripada, ampak se z njim poistoveti in drug brez drugega ne obstajata. (HAJDÚ 2003: 102)

Pričujoči članek želi podati pregled geonimov na Gornjem Seniku in širšem območju Porabja ter hkrati poiskati psihološko motivacijo nastajanja in semantiko teh imen v različnih jezikih (slovenščina, madžarščina, nemščina, latinščina).

1. 0 Zemljepisna imena na Gornjem Seniku

Gornji Senik je več kot 5 km dolga vas, ki se razprostira ob potokih, jarkih in glavni cesti, pokrajina je razgibana s številnimi griči, dolinami in jarki. Ta poimenovanja so slovenska, predstavljajo staro plast jezika, velikokrat jih je težko pravilno zapisati, saj različni informatorji poznajo različna poimenovanja. Podoba Gornjega Senika se je v zadnjih desetletjih močno spremenila, kmetijstvo je bilo opuščeno, nekoč obdelane njive je zaraslo grmovje, lastniki so se zamenjali ali pa ne prebivajo v vasi. S tem se je zmanjšal stik s temi zemljišči, in s tem kopni tudi spomin na njihova poimenovanja. Šte-

vilni informatorji se sklicujejo na svoje prednike, češ da so določena območja tako poimenovali stari ljudje, sami pa so že zelo negotovi, saj je ta lastna imena zdaj že težko povezati z občnimi imeni, številna so povezana s hišnimi imeni, ki so delno že prav tako pozabljena. Lastna imena (še zlasti mikrotoponime, hišna imena) Gornjega Senika in Porabja bo treba sistematično zbrati in obdelati. V tem prispevku želim le nakazati na bogastvo te plasti in spodbuditi raziskovalce k temeljiti obravnavi.

1.1 Mikrotoponimi na Gornjem Seniku

Na Gornjem Seniku so šele pred leti določili (poimenovali) poti, ki povezujejo posamezne dele, zaselke vasi. Nova slovenska poimenovanja pravzaprav nimajo nič skupnega s starimi poimenovanji delih vasi kot so *Bekavaraš*, *Sobota*, *Grebensček*, *Čemeštarin krošel*, *Götz major*, *Gubič*, *Coutar*, ki zelo nazorno predstavljajo motivacijo poimenovanja določenega dela naselja.

V slovenskih narečjih ne najdemo samostalnikov reka in jezero, tako je tudi na Gornjem Seniku, slovenskega imena pa nimata niti seniška potoka, samo madžarskega (*Török patak*, *Szölnök patak*), svoja pomimenovanja pa imajo jarki, ki se imenujejo po najbližji hiši (hišnem imenu), in sicer *Kutin djarek*, *Krajcaren djarek*, *Dvöci djarek*, *Šlosen djarek* in jih uvrščam med vodna imena (hidronimi).

Vas leži na velikem, razgibanem območju, vsak grič, vzpetina, dolina ima svoje poimenovanje (oronimi) npr. *Vrajži dou*, *Miklin dou*, *Divicin dou*, *Duga znouž*, *Čemešteren breg*, *Meleken vrej*, motivacija za poimenovanje so bili največkrat lastniki, prebivalci določenega predela, torej njihovo hišno ime.

Svoja poimenovanja imajo tudi polja, pašniki, travniki in gozdovi npr. *Duge njive*, *Calnika*, *Celena*, *Celna*, *Raven*, *V kamle*, *Bükonja*, *Gladek lec*, *Črna bükonja*, *Djouške*, *Evino*, *Po-posko*, *Židosko*, *Djanke*, *Stardjaš*, *Stari haj*, ki jih strokovna literatura imenuje ledinska imena. Imena so nastala po njihovem lastniku, značilnosti zemljišča, značilnem rastlinju itn.

1.2 Slovenska krajevna imena v Porabju

Prve podatke o krajih v okolici *villa S. Gotthardi* (danes slov. *Monošter*, madž. *Szentgotthárd* nem. *St. Gotthard*) zasledimo iz časa ustanovitve cistercijanskega samostana leta 1183. Papež Urban III. v listini iz leta 1187 omenja *villa S. Gotthardi* in štiri grangiarije: *Nagfalu* (danes madž. *Nagyfalva*, nem. *Mogersdorf*, knj. slov. *Modinci*, prekm. *Magdinci* ali *Moudinci*), *Badafalu* (danes madž. *Badafalva*, nem. *Weichselbaum*), *Janafalu* (danes nem. *Jennersdorf*, prekm. *Žanavce*), *Pacfalu* (danes madž. *Pócsfalu*, nem. *Rosendorf*). Ilona Valter avtorica prispevka *Zgodovina Monoštra do bitke pri Mohaču* domneva, da je bil kraj Monošter naseljen že pred ustanovitvijo samostana, ker ga sicer štiri leta po ustanovitvi v papeški listini ne bi imenovali *villa* (vas). (VALTER 1981: 36) S cistercijanskim samostanom so tesno povezana tudi številna druga naselja, v katerih so imeli menihi svoja posestva. Med njimi najdemo številna taka, ki imajo tudi slovenska imena. Oglejmo si najprej krajevna imena nekdanje Slovenske okrogline/krajine (madž. *Tótság*), katere del so bila tudi današnja porabska naselja.

1.3 Slovenska okroglina/krajina – Tótság

Po Ivanu Zelku je madžarsko poimenovanje *Tótság* cerkveno in sega v čas, ko je gornje Prekmurje pripadalo gyórski škofiji in v čas, ko je bilo območje župnij Dobre, Sv. Martina in Veleméra še slovensko, torej v 12. stoletje. (ZELKO 1982: 89) Madžari so z imenom *tót* imenovali Slovane, ki so se sami imenovali *Sloveni* in svoj jezik *slovenski* (MELICH 1926-29: 417-418). Območje *Tótság* je prvotno obsegalo ozemlje južno od Rabe do Zalske županije in od avstrijske meje do Őrséga (Stražne krajine) na vzhodu. V 18. in 19. stoletju je distrikt *Tótság* vključeval slovenske župnije v murskosoboški dekaniji. Izraz *Tótság* so v istem pomenu uporabljali tudi protestantje: *ecclesiae schlavonice* (1627) in *Tótság* (1732). V drugi polovici 18. stoletja *Tótság* predstavlja samostojen okraj, v 19. stoletju pa je

izraz označeval širše območje, celotno slovensko Prekmurje in slovensko ozemlje v Zalski županiji. (ZELKO 1996: 140)

1.4 Naselbinska imena slovenskega Porabja

Ime *Porabje* za pokrajino ob Rabi na Madžarskem se pojavi po Trianonski mirovni pogodbi (1918), ko je večji del Prekmurja postal del Slovenije oziroma Jugoslavije, na Madžarskem pa je ostalo devet slovenskih vasi. Madžari so ime *Tótság* (Slovenska krajina) v 19. stoletju spremenili v *Vendvidék* (Vendška pokrajina), torej so tako poimenovali celotno Prekmurje. Madžarsko ime *Vendvidék* se še vedno uporablja, pojavlja pa se tudi poimenovanje *Rábavidék* (Porabje). V tem poglavju obravnavam porabske vasi z večinskim slovenskim prebivalstvom. Imena naselij so navedena v porabščini in ne v poknjiženi obliki.

Andovce – madž. *Orfalu*, vas je danes skupaj z naseljem *Otkovci* madž.: *Újbalázsfalva* del Števanovcev. Naselje je v listinah omenjeno leta 1538 kot *Orfalou*. Izpeljanki iz besede *Andovce* sta prid. *andovski*, preb. im. pa *Andovčar*. Ženske oblike za prebivalce porabskih vasi se izražajo opisno *,una je od Andovec doma'*. Ime verjetno izvira iz osebnega imena Adrijan, v Prekmurju pa sta še dve podobni krajevni imeni *Odranci* (1379 *Adrianch*) in *Adrijanci* pri Gornjih Petrovcih (1366 *Adrian*). Ta krajevna imena potrjujejo povezanost slovenskega prebivalstva s Pribinovim in Kocljevim Blatogradom in češčenjem mučenca sv. Adrijana, v čast katerega je salzburški nadškof Liupram v Blatogadu posvetil cerkev. (ZELKO 1996: 95)

Dolenji Sinik – 1387 *Zelnuk inferior et superior*, madž. *Alsószölnök*, nem. *Unterzemming*, knj. slov. *Dolnji Senik*, izpeljanke iz *Sinik* so prid. *sinički*, preb. im. *Sinčar*, *Sinčarica*. (Glej *Gorenji Sinik*)

Gorenji Sinik – 1387: *Zelnuk inferior et superior*, 1698 *Fölsö Szölnek*, *Fölseö Szölnek* (Zelko 1996: 78) madž. *Felsőszölnök*, nem. *Oberzemming*, knj. slov. *Gornji Senik*. Izpeljanke iz imena *Sinik* so: prid. *sinički*, preb. im. *Sinčar*, *Sinčarica*. Marko Snoj navaja, da je ime nastalo iz slovanskega občnega imena

**seľnyk*, v knjižni slovenščini *senik* 'prostor za shranjevanje sena', beseda je izpeljanka iz besede *seno* < slovan. **sěno*. (SNOJ 2009: 373) Podobno etimološko razlago ima tudi Lajos Kiss za ime naselja *Szenna*, 1443 *Zana* v županiji Somogy. Kiss navaja, da je beseda slovanskega izvora, podobna krajevna imena so v blg. *Sena* mn., sbh. *Sena*, polj. *Sienna*. (KISS 1980: 604) V porabskem narečju poznamo besedo *senou*, ne poznamo pa občnega imena *senik*. *Seno* se na Gornjem Seniku spravlja 'gor na pod' (na podstrešje) ali pa v 'oslico' (v kopo). Beseda *senik/sinik* ni zapisana v *Slovarju stare knjižne prekmurščine*. (NOVAK 2006) Marko Snoj meni, da izpeljava iz občnega imena *selnik* 'preseljenec' ni verjetna pa, tudi ne iz **sè(d)ľnykъ*. Ime naselja Selnica pa izvaja iz besede **sè(d)ľň* 'vas, naselbina, selo', ki naj bi nastala iz občnega imena *sè(d)ľnica*, ohranjenega v cslovan. *seľnica* 'naselbina, kmetija'. Snoj še navaja, da gre za ime, ki je bilo prvotno vodno in je verjetno tvorjeno po univerbizaciji iz zveze **Sè(d)ľna vodä/rěkä*. (SNOJ 2009: 371) V zvezi s *Selnico* je še zanimiv podatek iz leta 1289, in sicer, imeni in *Inferiori Celntz* in *in superiori Celntz* (SNOJ 2009: 371), kar je lahko povezano z zgornjim in spodnjim tokom vode, ki je tekla skozi ta kraj.

Če zgornje navedbe držijo za *Selnico*, potem držijo tudi za *Zelnuk* > *Selnek* > *Selnik*. Nastanek imena *Zelnuk* je mogoče povezati z občnim imenom *ide*. **sal* 'potok, tekoča voda, tok', *-nuk* pa je obrazilo iz katerega se je v slovenščini razvil *-nik*, v madžarščini pa *-nek/-nök*. Slovenska zemljepisna imena na *-nik* in madžarska na *-nek/-nök* so najpogosteje tvorjena iz podstav, ki označujejo kakšno naravno posebnost, rastlinje npr. *Slatnik*, *Molnik* v slovenščini in *Szepetnek*, *Csörötnek*, *Szölnök* v madžarščini. Oblika slednjih dveh je v listinah v 14. stoletju enaka obliki *Zel-nuk*, torej 1350 *Chyre-nuk* v korenu s prasl. **čertъ* 'trst, močvirnati, gozd, barje', 1325 *Sepeth-nuk* v korenu s slov. besedo *söpot* 'izvir, slap' (KISS 1980: 610). Tako je ob zgornjem toku potoka ležal *Zelnuk superior*, ob dolnjem pa *Zelnuk inferior*. Prav tako po reki *Lyndva* sta poimenovani *Lyndve superiori* 1398 (Gornja Lendava - Felsőlendva) in *infe-*

riori *Lyndua* 1349 *Lendava*, *Lendva*, po reki Krka (Mala Krka) pa *Kereka superior* (Čepinci, madž. *Kerkafő*). (ZELKO 1982: 55)

Iwanfalua – 1387, kraj je bil verjetno del Gorenjega Sinika, saj sta naselje tvorila naselbina ob cerkvi sv. Janeza Krstnika in Jankeberg (ZELKO 1982: 30). Ime je tvorjeno iz lastnega imena Ivan. Ta del vasi se v madžarščini tudi danes imenuje *János-hegy* (*Janezov breg*).

Otkovce – madž. *Újbalázsfalva*, nem. *Wergelin* je danes skupaj z naseljem *Andovce*, madž. *Orfalu*, del Števanovcev. Leta 1548 je omenjeno kot *Berghelen*, kasneje *Bergelen*, *Börgelen*, *Börgölin*. Ime *Otkovci* se pojavi v 19. stoletju, leta 1895 so ga pomadžarili v *Balázsfalu*, leta 1907 pa spremenili v *Újbalázsfalva*. Slovensko ime verjetno izvira iz osebnega imena, podobno kot krajevno ime *Otovce* na Goričkem.

Permiše – 1387 *Perbese*; 1548 *Prybysthor*; 1552 *Kisperbise*; 1581 *Perbyske*; 1620 *Pebischa*. Danes sta vasi *Permiše* in *Ritkarovce* združeni v *Verica-Ritkarovci*, madž. *Kétvölgy*. Ime *Permiše* je nastalo iz slovenskega osebnega imena. Kraj *Permiše* je bil del posestva v *Dobri*, (madž. *Vasdobra*, nem. *Neuhaus am Klausenbach*), ki je bilo po ustanovitvi v lasti cistercijanskega samostana v Monoštru. Kraj *Permiše* je bil v zvezi z neko ku-poprodajo omenjen že leta 1284.

Ritkarovce – Kraj se je do leta 1944 imenoval *Permiše*, ko so naselji *Permiše* (1387 *Perbese*) in *Ritkarovce* (latinsko ime: *Perbese et Mechnuk*, nemško ime: *Permisch und Riegersdorf*) združili in v madžarščini poimenovali *Vashegyalja*, leta 1954 pa *Kétvölgy*, slovensko ime vasi je danes *Verica-Ritkarovci*. Izpeljanke iz besede *Ritkarovce* so prid. *ritkarovski*, preb. im. pa *Ritkarovčar*, *Ritkarovčarca/doma od Ritkarovec*. Madžari so ime *Ritkarovce* pomadžarili in so vas najprej imenovali *Ritkaróc*, kasneje pa *Ritkaháza*. Marko Snoj s svojim slovarju navaja *Rihtarovce* (kraj pri Radencih) in pravi, da je ime izpeljano iz slovenske besede *rihtar* 'sodnik, župan' iz srvnem. *rihtære* in prvotno pomeni 'prebivalci rihtarjevega (sodnikovega) nase-lja'. (SNOJ 2009: 355)

Sakalovce – 1350 *Zakonfolua*, *Zakulfolua*; 1552 *Zakonfalva*; 1581 *Zakaffalwa*; 1593 *Zakonfalva*; 1620 *Sakhonfalwa*, madž. *Sza-*

konyfalu. Ime je nastalo iz madžarskega osebnega imena *Szakony* ali *Szakoly*. Kiss navaja tudi srbohrvaško ime *Sakulj* in češko *Sakulin*. (KISS 1980: 592)

Slovenska ves – 1221 *Villa Sclavorum*; 1350 *Tothfolua*; 1548 *Tothfalw*; 1593 *Thottfaluj*; 1620 *Totfalu in Tothfolua*, madž. *Rábatót-falu*, danes je del Monoštra. Poimenovanje iz leta 1221 zgovorno priča o slovenskih prebivalcih tega kraja.

Števanovce – 1350 *Stephanfolua*; 1548 *Estwanfalwa*; 1552 *Istvanfalva*; 1620 *Istvanfalua* (István), madž. *Istvánfalva*, danes *Apátistvánfalva*. Viri pravijo, da je naselje dobilo ime po služabniku cistercijskega samostana, ki se je imenoval Stephan, in je živel v tem kraju. Izpeljanke besede *Števanovce* so: prid. *števanovski*, im. preb. *Števanovčar*, *Števanovčarca*/doma od *Števanovec*.

Varaš – 1187 *Villa S. Gotthardi*, 1198 in *Sancto Gothardo*, 1391 *Szent Gotthard*, madž. *Szentgotthárd*, porabsko *Varaš*, nem. *St. Gotthard*, knjiž. slov. *Monošter*, kar je prevzeto iz stvnem. *Monasteri* ‚samostan‘. Kraj je poimenovan po cistercijskem samostanu s cerkvijo sv. Gotarda, ustanovljenem leta 1183. (SNOJ 2009: 269) V listini iz leta 1528 je naselje omenjeno kot *oppido Sancti Gothardi*, torej je takrat že imelo trške pravice. (VALTER 1981: 36-37) V porabskem narečju se kraj omenja le kot *Varaš*, prid. *varaški*, preb. im. *Varašanec*, doma od *Varaša*, torej s prevzeto besedo iz madžarščine, ki pomeni mesto, večje naselje. Anton Krempl v *Dogodivščinah Štajerske zemlje* kraj navaja pod imenom *sv. Gothard* (KREMPL 1974: 188), Jožef Košič v *Starinah Železnih ino Salaskih Slovenov* (KOŠIČ 1992: 173) pa *Sveti Gotthard*, s. *Gotthard*.

2.0 Zgodovinsko, kulturno, jezikovno in psihološko ozadje zgoraj navedenih krajevnih imen

2.1 Krajevna imena na *-ce*

Če si podrobneje ogledamo slovenska imena zgoraj navedenih krajev, ugotovimo, da se večina končuje na *-ce* (*Števanovce*, *Sakalovce*, *Otkovce* itn.) V tem primeru lahko govorimo o jezikovni oz. besedotvorni analogiji, saj so imena tvorjena

na enak način ali pa so oblikovana na istih pomenskih izhodiščih. (MAJDIČ 2003: 262-263) Zgoraj naštetá krajevna imena na *-ce* so množinska imena moškega spola, očetnoimenskega izvora. V roditilniku imajo ničto končnico iz *Števanovec, Sakalovec, Farkašovec*. Silvo Torkar meni, da gre za nominalizacijo prvotnih množinskih tožilnikov smeri nastalih kot odgovor na vprašanje: *Kam greš?* V času standardizacije slovenskih krajevnih imen v začetku 20. stoletja so številna imena na *-e* popravili v oblike na *-i*. (TORKAR 2009: 411) Tako imamo tudi v Porabju vasi *Števanovci, Sakalovci*, v roditilniku pa iz *Števanovcev, Sakalovcev*.

2. 2 Dvobesedna poimenovanja

Med zgoraj navedenimi krajevnimi imeni je malo dvobesednih poimenovanj, takšna so *Gorenji Sinik* in *Dolenji Sinik, Slovenska ves*. Dvobesednih poimenovanj med krajevnimi imeni ni veliko, pravo bogastvo tovrstnih poimenovanj pa je opaziti med ledinskimi imeni (*Meleken vrej, Duga znouž, Vrajži dou* itn.), ki bi si zaslužila posebno obravnavo.

2.3 Poimenovanja po

a) osebi/prebivalcih

Že zgoraj je bilo ugotovljeno, da so bila krajevna imena na *-ce* poimenovana po osebi: *Števanovce* po služabniku Števanu. Zunaj Porabja leži vas *Farkašovec*, ki je ime dobila po lastniku Farkašu, Slovensko ime vasi Kondorfa *Kradanovce* je nastalo iz češkega imena *Kradenov* (KISS 1980: 351), Vas *Židova* pri Monoštru pa po verski pripadnosti prebivalca/sodnika vasi, *Ritkarovce* pa je bilo poimenovano po rihtarju. *Slovenska ves* pa je svoje ime dobila po slovenskih prebivalcih.

b) naravni posebnosti, vodi, rastlinju

Med porabskimi krajevnimi imeni je poimenovanje po naravni posebnosti bolj razširjeno med ledinskimi imeni npr.: *Bourkonje, Gaj, Tranek, Stara Bükonja*. Po vodi sta poimenovana *Gorenji Sinik* in *Dolenji Sinik*, če drži predpostavka, da sta bila poimenovanja po potoku, ki ju povezuje. Z vodo bi povezala tudi ime *Črepnjek* iz besede *Črèitnik*, saj je v korenu besede praslovanska beseda **čertō*, trst, močvirnati gozd, barje'.

c) živalih

Med zgoraj naštetimi krajevnimi imeni ni poimenovanj po živalih, med ledinskimi imeni pa najdemo poimenovanje po živalih *Bekavaraš* (Žabje mesto). Podobno poimenovanje zasledimo tudi na avstrijski strani, in sicer *Bekato* za *Krotendorf*. Najdemo tudi poimenovanja povezana z živalmi npr. *Grebenšček*, v madž. *Kakasdomb*.

d) površini zemlje

Primer za tako poimenovanje je krajevno ime *Rönök*, vasi zunaj Porabja. Ime je nastalo iz praslovanske besede **rudō*, rdeč', kar je prvotno pomenilo rdečo snov, **ruda*, ruda'. Krajevno ime *Dobra zemlja*, ki je veljalo za večje območje, ki je danes del Avstrije, Slovenije in Madžarske, center pokrajine pa je bil kraj *Dobra*. Po površini zemlje so poimenovana številna ledinska imena kot npr. *Žgalina, Potegnjenca, Polouva, Celinka*.

2.4 Vzporedna poimenovanja

Naselja na območju, kjer živijo različni narodi, se srečujejo različne kulture, imajo največkrat dve ali več imen, ki se pomensko bolj ali manj pokrivajo, lahko bi rekli, da so prevodi iz enega v drug jezik. Na Madžarskem sta se s tem vprašanjem temeljito ukvarjala znana slavista János Melich in István Knieszsa. Prvi je v svoji študiji o krajevnih imenih poimeno-

nih po osebi ugotovil, da so paralelna imena nastala še v času življenja osebe po kateri je bil kraj poimenovan. (MELICH 1923: 105-111, 137-142) *Števanovce* (*Stephanfolua*, *Estwanfalwa*, *Istvanfalva*), danes v madž. *Apátistvánfalva*; *Sakalovce* (*Zakonfolua*, *Zakulfolua*, *Zakonfalva*, *Zakaffalwa*, *Zakonfalva*, *Sakhonfalwa*), danes v madž. *Szakonyfalva*; *Farkašovce* (*ville Wolfer*, *Farkasfalua*, *Farkasfalwa*) danes v madž. *Farkasfa*. Takrat je namreč obstajala možnost, da je vsak narod iz istega osebnega imena tvoril ime po pravilih svojega jezika. Slovensko krajevno ime je tvorjeno iz osebnega imena in obrazila *-ov-ce*. Pri madžarskem krajevnom imenu *Farkasfalua* gre za prevod imena lastnika posesti *Wolferja* v *Farkas*, ki se mu doda beseda *falua*, slovensko ime je tvorjeno iz madžarskega osebnega imena in obrazila *-ov-ce*. Kniezsa nadalje ugotavlja, da so različni narodi prav gotovo živeli na obravnavanem območju, pa tudi če se je ime dosledno pojavljalo le v enem jeziku. (KNIEZSA 2003: 116) Ernst Schwarz pa trdi, da v tem primeru gre za vzajemno izmenjavo obrazil in osnovnih besed. (SCHWARZ 1931: 209-213) Meni namreč, da so pari krajevnih imen nastali s prevzemom krajevnih imen drugega naroda, in so bili prilagojeni pravilom poimenovanja v lastnem jeziku. Na podlagi izvora osebnega imena pa je mogoče določiti jezik iz katerega je bilo ime prevzeto. (KNIEZSA 2003: 117) Na območju današnjega Porabja in njegovi širši okolici so živeli in živijo različni narodi, kar se lepo odraža tudi v toponomastiki. Številni kraji so poimenovani celo v treh jezikih. Vprašanje pa je, kdaj so ta poimenovanja nastala, ali gre za vzporedna poimenovanja, ali pa za istočasne ali kasnejše prevode. Večji del obravnavanega območja je bil skozi stoletja vključen v madžarsko državno in cerkveno upravo, tako se krajevna imena v različnih listinah, vizitacijskih zapisnikih, pogodbah itn. pojavljajo v madžarski obliki, ki pa v sebi skriva slovenski/slovanski izvor imena, kar potrjujejo tudi oblike izpričane v živem govoru Slovencev v Porabju. Primeri za vzporedno poimenovanje: *Gorenji Sinik*, *Zelnuk superior*, *Felsőszölnök*, *Oberzemming*; *Moudince*, v madž.: *Nagyfalva*, v nem.: *Mogersdorf* v Avstriji, 1187 *Nagfalva*; 1350 *Mochfolua*; 1538 *Naghffalva*; 1593 *Nagifalwa*; 1620 *Nagyfalwa* in

Nagyfalva; *Slovenka ves* (*Villa Sclavorum*, *Tothfolua*, *Tothfalw*, *Thottfalua*, *Totfalua*, *Tothfolua*), danes v madž. *Rábatótfalu*; *Žanavce*, *Jánosfalva*, danes v madžarščini *Gyanafalva*, v nemščini *Jennersdorf*; *Židova* (*Sydoufolua*, *Zydo*, *Sydo*, *Sido*, *Schydo*), danes v madž. *Zsida*. Stara slovenska/slovanska krajevna imena pa so le prilagojena madžarskemu glasovnemu sistemu: *Črepnjek* > *Csörötnek*, *Rednek* > *Rönök*. Vodna imena pa so prevzeta iz slovenskega/slovanskega jezika in prilagojena madžarskemu glasovnemu sistemu.

3.0 O času nastanka obravnavanih toponimov

Milko Kos o krajevnih imena na *-ci* med Dravo in Rabo meni, da so nastala v času nove in intenzivne slovenske kolonizacije v 12. in naslednjih stoletjih. Ta ugotovitev velja seveda tudi za porabska naselja na *-ce*. Po Kosovem mnenju so v Prekmurju kolonizirali zemljiški gospodje, ki so z darovnicami ogrskih kraljev prejeli ogromna ozemlja, saj so tako zavarovali in utrdili meje Ogrske. (KOS 1968: 262). Za druga krajevna in vodna imena v Porabju in zunaj Porabja pa je mogoče trditi, da so nastala še pred naselitvijo Madžarov na tem območju. Dokaz za to so stare slovenske/slovanske oblike, ki so bile prilagojene sistemu madžarskega jezika. To hkrati pomeni tudi kontinuiteto slovenske/slovanske naseljenosti tega območja, prepletanje kultur in jezikov. Za celotno podobo onomastike tega območja pa bo treba obdelati tudi mikrotoponimijo, ki skriva številne jezikovne posebnosti in zanimivosti.

LITERATURA

- HAJDÚ Mihály, 2003: *Általános és magyar névtan*. Budapest: Osiris Kiadó.
- KISS Lajos, 1980: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- KNIEZSA István, 2003: *Helynév- és családnév vizsgálatok*. Budapest: Lucidus Kiadó.

- KOS Milko, 1968: Kolonizacija med Dravo in Rabo pa krajevna imena na -ci. *Svet med Muro in Dravo*. Maribor: Založba Obzorja.
- KOŠIČ Jožef, 1992: *Življenje Slovencev med Muro in Rabo*. Budimpešta: Košičev sklad.
- KREMPL Anton, 1974: *Dogodivščine Štajerske zemlje*. München.
- MAJDIČ Viktor, 2003: *Pogledi na jezik*. Ljubljana: Debora.
- MELICH János 1923: A helynevek egy csoportjáról. *Magyar Nyelv* 19/ 105-111.
- NOVAK Vilko, 2006: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- SNOJ Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan.
- ŠEKLI Matej, 2008: *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici*. Ljubljana: ZRC SAZU
- SCHWARZ Ernst, 1931: *Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle*. München-Berlin.
- TORKAR Silvo, 2008: Flektivna derivacija v slovenskih krajevnih imenih. *Slavistična revija* 56/ 411-419.
- VALTER Ilona, 1981: Szentgottgárd története a mohácsi vészig. *Szentgotthárd*. Szombathely: Szentgotthárd Nagyközség Tanácsa, 29-81.
- ZELKO Ivan, 1982: *Prekmurje do leta 1500*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- - 1996: *Zgodovina Prekmurju*. Murska Sobota: Pomurska založba.